Sisäministeriö NEUVOSTORAPORTTI SM2021-00461

KVY Rytkönen Riikka(SM) 14.12.2021

Asia
OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 9.-10.12.2021; Sisäasiat

Kokous
Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 09.12.2021 - 10.12.2021

Ministerit kävivät periaatekeskustelun EU:n elpymisvälineeseen kohdistuvien petosten torjunnasta sekä laajemmin järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumisesta laillisiin rakenteisiin. Ministerit pitivät EU:n koordinoitua lähestymistapaa tärkeänä ja korostivat hallinnollista lähestymistapaa ja yhteistä tilannekuvaa rikollisten toimintatavoista. Lisäksi kannatettiin tietojenvaihtoa laillisten rakenteiden haavoittuvuuksista.

Hybridiuhkia ja muuttoliikehaasteita koskevassa keskustelussa muuttoliikkeen välineellistäminen poliittiseen vaikuttamiseen tuomittiin yleisesti. EU:n yhtenäisyyden merkitystä haasteisiin vastaamisessa korostettiin.

Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisen osalta hyväksyttiin hankkeen tarkistettu toimeenpanoaikataulu. Kokonaisuutena hankkeen tavoiteaikataulu on edelleen vuoden 2023 loppu.

Neuvosto hyväksyi päätelmät, joissa se toteaa Kroatian täyttävän tarvittavat edellytykset Schengenin säännöstön kaikkien osien soveltamiseksi. Päätelmillä ei oteta kantaa Kroatian Schengen-alueeseen liittymiseen.

Puheenjohtaja antoi edistymisraportit Schengenin arviointi- ja valvontamekanismia koskevan asetusehdotuksen sekä kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevan direktiiviehdotuksen käsittelystä. Lisäksi ministerit saivat tilannekatsauksen terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

TORSTAI 9. JOULUKUUTA 2021 (klo 10:00)

SISÄASIAT

1. EU:n elpymisväline – järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumisen ehkäiseminen
Periaatekeskustelu;14255/21

Ministerit keskustelivat keinoista, joilla voidaan parhaiten ehkäistä järjestäytyneen rikollisuuden soluttautuminen laillisiin rakenteisiin ja prosesseihin, kuten lailliseen yritystoimintaan. Taustalla on

huoli erityisesti EU:n elpymisvälineestä myönnettävien varojen päätymisestä rikollisiin tarkoituksiin. Sisäministereiden oli tarkoitus pohtia laajemmin tarvetta koordinoidummalle EU-tason lähestymistavalle, jolla voidaan torjua järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumista laillisiin rakenteisiin.

Komissio kiitti asiakohdan ottamisesta keskusteluun. Komission edellisenä päivänä julkaisema lainsäädäntöpaketti poliisiyhteistyöstä on myös tämän asiakokonaisuuden kannalta relevantti. Paketti koostuu kolmesta eri ehdotuksesta; 1) komissio ehdottaa neuvoston suositusta poliisiyhteistyöstä. Sen tavoitteena on parantaa konkreettista operatiivista yhteistyötä. Suositus on yksityiskohtainen ja pohjautuu olemassa oleviin sopimuksiin; 2) ehdotus tietojenvaihtodirektiivistä pohjautuu ns. Ruotsin puitepäätökseen. Saatavuusperiaate on tarkoitus laittaa direktiivissä nyt täytäntöön; 3) Prüm-päätöstä tulisi myös päivittää ja komissio ehdottaa ns. Prüm II -asetusta. Tehokas poliisityö on ainoa tapa torjua järjestäytynyttä rikollisuutta. EU:n elpymisvälineen varoja ei tule käyttää epämääräisiin tarkoituksiin. Kaikkien jäsenvaltioiden on pidettävä kiinni EU-määräyksistä rahoituksen jaossa. Europolin Sentinel-operaatio on hyvä työkalu ja kaikkien jäsenvaltioiden on oltava mukana proaktiivisesti. Jäsenvaltioiden täytyy antaa systemaattisesti tietoja Euroopan petostentorjuntavirasto OLAFille. Euroopan syyttäjänvirasto EPPOlla on myös merkittävä rooli. Järjestäytyneen rikollisuuden soluttautuminen on ennennäkemättömän suurta. Yli 80 % rikollisverkostoista käyttää laillisia liike-elämän malleja, kuten kahviloita ja logistiikkayrityksiä. Europolin tulee yhdessä jäsenvaltioiden kanssa tunnistaa soluttautumismetodeja eri liiketoiminta-alueilta. Lainvalvontaviranomaisten on vaihdettava tietoja hallintoviranomaisten kanssa. Komissio rohkaisee käyttämään hallinnollisen lähestymistavan verkostoja tietojen vaihtamiseksi eri tasoilla. Europolin vahvistetulla mandaatilla voitaisiin myös tehostaa toimintaa. Ensi vuonna komissio aikoo arvioida mm. korruptiolainsäädäntöä. Koordinoidumpi lähestymistapa EU-tasolla on välttämätöntä.

Keskustelussa ministerit korostivat EU:n koordinoidun toimintatavan merkitystä pyrittäessä ehkäisemään ja torjumaan järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumista laillisiin rakenteisiin. Jäsenmaiden on vaihdettava tietoja laillisten rakenteiden haavoittuvuuksista arvioimalla erilaisia indikaattoreita. Myös hallinnollisen lähestymistavan käyttöä kannatettiin. Sen avulla hallinnollisilla menettelyillä, kuten lupamenettelyillä, pyritään estämään järjestäytyneen rikollisuuden soluttautumista laillisiin rakenteisiin. EU-virastojen tukea pidettiin tärkeänä ja Europolin käynnistämää Sentinel-operaatiota pidettiin hyvänä. On tärkeää luoda yhteinen tilannekuva rikollisten toimintatavoista elpymisvälineen kautta annettavan rahoituksen jakelun edetessä.

Suomi korosti, että EU:n elpymisvälineen varojen käytössä läpinäkyvyys on olennaista. EU:n koordinoitua lähestymistapaa pidetään tarpeellisena. Tietoisuuden lisääminen ja näkemysten vaihto soluttautumisesta on olennaista. Suomessa on havaittu kansallisessa COVID-tukien käytössä haavoittuvaisuuksia. Suomi kertoi, että kansallisesti ollaan laatimassa lainsäädäntöä elpymisvälineiden kontrollointiin. Suomi on osallistunut hallinnolliseen lähestymistapaan ja yksi pilottiprojekti on ollut ja todennäköisesti työ jatkuu EU:n sisäisen turvallisuuden rahaston rahoituksella. Parhaiden käytänteiden vaihto olisi hyödyllistä.

2. Hybridiuhkiin ja muuttoliikehaasteisiin vastaaminen
Periaatekeskustelu; WK 14676/1/21 REV1

Muuttoliikettä koskevassa keskustelussa esillä oli sekä muuttoliikkeen käyttö hybridivaikuttamisen välineenä, että laajemmin muuttoliikehaasteisiin vastaaminen. Muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamisen lisäksi oli tarkoitus pohtia keinoja laittoman edelleen liikkumisen ja ihmissalakuljetuksen torjumiseksi, sekä muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden ja kolmasmaayhteistyön vahvistamiseksi. Keskustelua käytiin sekä nykyisten välineiden tehokkuudesta, että tarvittavista lisätoimista.

Komissio totesi hybridivaikuttamiseen liittyen, että Puola, Latvia ja Liettua ovat kriisin keskiössä, mutta uhka kohdistuu koko unioniin. Kyse ei muuttoliikekriisistä vaan turvallisuuskriisistä. EU on pystynyt vähentämään humanitaarista kriisiä antamalla välitöntä taloudellista tukea pelastuspalvelumekanismin ja EU:n virastojen kautta. Komissio on jo ryhtynyt toimenpiteisiin tilanteeseen vastaamiseksi: se on antanut ehdotuksen SEUT 78 (3) artiklan mukaisista väliaikaisista toimenpiteistä; Valko-Venäjää kohtaan on asetettu diplomaattisia sanktioita ja viisumivapaus on keskeytetty; liikenteenharjoittajia koskeva tiedonanto on annettu; IOM:lle on annettu varoja vapaaehtoisen paluun ohjelmaan; kahdenvälistä yhteistyötä on tehty ja vierailuja lähtövaltioihin on tehty asiasta keskustelemiseksi. Merkittävin vetovoimatekijä tällä hetkellä on yhteisen turvapaikkajärjestelmän puuttuminen. Kokonaisvaltainen lähestymistapa on tärkeä ja paktin osalta on saavutettava edistystä. Ensi viikolla komissio antaa ehdotuksen Schengenin rajasäännöstön tarkistamiseksi, ja siinä on mukana määritelmä liittyen maahanmuuton välineellistämiseen sekä mitä toimia jäsenvaltiot voivat toteuttaa. Eri jäsenmailla on erilaisia muuttoliikehaasteita ja komissio tukee myös muita muuttoliikepaineen alla olevia jäsenmaita.

Euroopan ulkosuhdehallinto (EUH) totesi omassa puheenvuorossaan monitoroivansa tilannetta sekä seuraavansa kaikkia muuttoliikereittejä ja Valko-Venäjän tilannetta. Luottamusta rakennetaan myös yhteistyöllä kolmansien maiden kanssa. EUH on käynyt keskustelua kansainvälisten järjestöjen kanssa. Kyseessä myös humanitaarinen ongelma ja tältä osin on tehty yhteistyötä IOM:n ja UNHCR:n kanssa. Pakotepaketti hyväksyttiin joulukuussa. Kolmansia maita koskevien toimintasuunnitelmien osalta on keskityttävä täytäntöönpanoon kumppanivaltioiden kanssa.

Käydyssä keskustelussa muuttoliikkeen välineellistäminen poliittiseen vaikuttamiseen tuomittiin yleisesti. EU:n yhtenäisyyden merkitystä haasteisiin vastaamisessa korostettiin. Jäsenvaltiot esittivät tukensa Valko-Venäjän toiminnan kohteeksi joutuneille jäsenvaltioille. Ulkorajojen suojelua ja ulkorajojen valvonnan tärkeyttä korostettiin. Osa katsoi fyysisten esteiden olevan tehokas keino turvata EU:n ulkorajat. Komission aloitteita tilanteeseen vastaamiseksi pidettiin hyvinä. Välineellistäminen on aiheuttanut myös humanitaarisen ongelman, ja humanitaarisen avun saatavuus on turvattava. Salakuljettajien ja järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan torjuminen on olennaista. Turvapaikanhakijoiden edelleenliikkuminen on ongelma tietyissä maissa, ja tätä pitää pystyä torjumaan. Sujuva turvapaikkamenettely ja henkilöiden rekisteröinti ovat tärkeitä, samoin seulonta ja rajamenettely.

Muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden tärkeyttä ja yhteistyön merkitystä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa korostettiin ja komission jo käymiä keskusteluja pidettiin hyvinä. Viestintä ja tiedotuskampanjat lähtö- ja kauttakulkumaissa ovat tärkeitä. Kielteisen päätöksen saaneiden palautukset alkuperämaihin on tärkeitä järjestelmän toimivuudelle. Kansainvälisen oikeuden noudattaminen ja turvapaikanhakijoiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen tulisi varmistaa kaikissa tilanteissa. Puheenvuoroissa korostettiin myös turvapaikka- ja muuttoliikepaktissa etenemistä. Tasapaino paktin tärkeimpien elementtien, eli solidaarisuuden ja vastuullisuuden välillä on olennaista. Paktilla pystyttäisiin vaikuttamaan myös edelleenliikkumisen ongelmaan.

Suomi toi puheenvuorossaan esille, että EU:n toimenpiteiden kriiseihin vastaamiseksi tulisi olla oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perusoikeuksien mukaisia. Välineellistämistä koskeva komission tiedonanto oli kattava, ja salakuljettamisen vastainen toimintasuunnitelma hyödyllinen. EU tarvitsee uusia välineitä sekä selkeät puitteet hybridiuhkiin vastaamiseksi, eli nk. hybridityökalupakin. Tämän lisäksi tarvitaan sektorikohtaisia erityistoimenpiteitä. Ulkorajojen turvallisuus tulisi taata perusoikeuksia ja kansainvälisiä velvoitteita kunnioittaen. Turvapaikka- ja muuttoliikepaktissa eteneminen on edelleen prioriteetti. Toimiva palautus- ja takaisinottopolitiikka on tärkeä koko EU:n resilienssin kannalta.

Lounaalla ministerit jatkoivat keskustelua edistyksestä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisessa ja uudistuksen seuraavista askeleista.

3. Yhteistyö terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välillä
a) EU:n terrorismintorjunnan koordinaattorin tilannekatsaus
b) Terrorisminvastaisen työryhmän tilannekatsaus

Ministerit saivat EU:n terrorismintorjunnan koordinaattorin ja terrorisminvastaisen työryhmän (CTG) tilannekatsaukset terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

4. Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttaminen
Komission ja eu-LISAn tiedotusasia; Keskustelu; 14132/21, 14134/21

Komissio ja tietohallintovirasto eu-LISA kertoivat tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamisen etenemisestä. Kokonaisuutena hankkeen tavoiteaikataulu on edelleen vuoden 2023 loppu ja tähän on mahdollista päästä. Komissio korosti yhteentoimivuuden toimeenpanon merkitystä rajaturvallisuuden varmistamiseksi ja painotti jokaisen jäsenmaan vastuuta toimeenpanoon liittyen. Komissio ja virastot tukevat jäsenmaita niiden työssä.

Ministerit hyväksyivät eu-LISAn ja komission tekemän arvioinnin perusteella tarkistetun toimeenpanoaikataulun Schengenin tietojärjestelmän (SIS), rajanylitystietojärjestelmän (EES), Euroopan matkustustieto- ja -lupajärjestelmän (ETIAS), sekä kolmansien maiden kansalaisia koskevan eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS-TCN) osalta. Tavoiteaikataulu koko hankkeen osalta on edelleen vuoden 2023 loppu.

5. Neuvoston asetus Schengenin arviointi- ja valvontamekanismista
Edistymisraportti; 14629/21 + ADD1

Puheenjohtaja totesi valmistelun etenevän hyvin. Puheenjohtaja korosti asiantuntijoiden saatavuuden varmistamista, tähän puheenjohtajan kompromissiehdotus on tuonut hieman lisää liikkumatilaa. Keskusteluja jatketaan teknisellä tasolla.

6. Päätelmät Schengenin säännöstön täysimääräiseen soveltamiseen tarvittavien edellytysten täyttymisestä Kroatiassa
Hyväksyminen; 14764/21

Neuvosto hyväksyi päätelmät, joissa se toteaa Kroatian täyttävän tarvittavat edellytykset Schengenin säännöstön kaikkien osien soveltamiseksi. Päätelmillä ei oteta kantaa Kroatian Schengen-alueeseen liittymiseen ja sitä koskeva päätös tehdään erikseen.

7. Direktiivi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä
Edistymisraportti; 14352/21

Puheenjohtaja totesi saavutetun edistyksen kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä (CER) koskevassa direktiiviehdotuksessa. Neuvoston yleisnäkemyksestä saavutettiin yhteisymmärrys edellisenä päivänä Coreperissa ja se hyväksytään virallisesti neuvostotasolla joulukuun aikana. Puheenjohtaja totesi myös

NIS2-direktiiviehdotuksen edenneen vastaavasti. Näitä ehdotuksia koskevat trilogit voidaan aloittaa Ranskan puheenjohtajakaudella.

8. Muut asiat
14619/21 ja 14718/21

Muissa asioissa saatiin tietoa tulevasta EU:n ja Yhdysvaltojen oikeus- ja sisäministereiden kokouksesta, ja puheenjohtaja raportoi 11.-12.11.2021 järjestetyn lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa käsittelevän ministerikokouksen sekä 2.-3.12.2021 järjestetyn EU:n ja Länsi-Balkanin maiden oikeus- ja sisäministereiden kokouksen tuloksista. Lisäksi puheenjohtaja informoi käsiteltävänä olevien säädösehdotusten tilanteesta. Tuleva puheenjohtajamaa Ranska esitteli työohjelmansa.

Suomen edustajat
Sisäministeri Krista Mikkonen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat	hybridiuhat, järjestäytynyt rikollisuus, kriittinen infrastruktuuri, maahanmuutto, muuttoliike, oikeus- ja sisäasiat, osa-neuvosto, terrorismi, tietojärjestelmät, sisäraja
Hoitaa	**LVM, OM, PLM, SM, STM, TEM, UM, VM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, PE, SP, TPK, TULLI, VTV, YM